

No5(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 744 sahifa,
22-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini o'qitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar	10
Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich	
Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi	13
Bahromova Muhayyo Imomqul qizi	
Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari	18
Tuyg'unov Murodjon Salimqul o'g'li	
Biologiyani o'qitishda belgili-ramziy ko'rgazmalilik vositalaridan foydalanishning o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli	22
Azimov I. T., Daminova F. A.	
PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari	25
Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qo'llash	28
Abdunazarov Bobir Normurodovich	
Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish	32
Jumayeva Ra'no To'ychi qizi	
Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri	36
Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati	40
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning o'rni	43
G'afforova Zarnigor Abdumomin qizi	
Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish	47
Xalikova Xaxro Mirshadmanovna, Xolbo'tayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi	
Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qo'l va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar orqali shakllantirish	51
Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna	
Taym menejment asosida bo'lajak o'qituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish	55
Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi	
Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish	58
Otakishiyeva Gulshanoy Abdulaziz qizi	
Pedagogik kvalimetriya asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari	61
G'aniyeva Muattarxon Nodirbek qizi	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты	64
Имамова Хурият Эргаш кизи	
Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	69
Ergashov Qaxramonjon Asqarovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish usullari	76
G'iyosova Dilovar Orif qizi	
Haykaltaroshlik fanining metodik qo'llanilishi	80
Qodirov Bobirjon Botirjonovich	
Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qo'llab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari	85
Manzura Qosmuratova	
Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi	89
A. S. Umarov	
Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе	92
Эргашев Сержиддин Султонмуродович, Маматов Ислонбек Ильесович	
Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish	97
Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna	
Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi	102
Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi	
Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	106
Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich	

Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv	111
<i>To'ychiyeva Mahfuza Umarulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi</i>	
Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek	117
<i>Elmirzayeva Maftuna Dusmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari	122
<i>Botirova Odinaxon Abdumutalib qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari	126
<i>Haytbayeva S. R.</i>	
Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari	131
<i>Kadirova Nigora Saxibjanovna</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari	134
<i>Samiyeva Zuleyxa Uktamovna</i>	
Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning komponentlarining ko'rinishlari	139
<i>Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li</i>	
Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish	145
<i>Yuldasheva Dilorom Husniddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi	150
<i>Toshpulatova Aziza Toyirovna</i>	
Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	155
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li</i>	
O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari	159
<i>Begmatov Raximkul Olimovich</i>	
Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari	164
<i>Narziyeva Mastura Sunnatovna</i>	
Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	168
<i>Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi</i>	
Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	173
<i>Qo'chqorov Nodir Bozorovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar	178
<i>A'zamqulova Zilola Sunnat qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari	183
<i>Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi</i>	
Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar	187
<i>Begamov Shaxzod To'liqin o'g'li</i>	
Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari	190
<i>Imomov Asliddin Abdurazzoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	
O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili	194
<i>Xudoyberdiyeva Dilfuza Alisher qizi</i>	
Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati	198
<i>Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich</i>	
Dizartriyal bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili	202
<i>Mamatova Muzayyana Batirovna</i>	
Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means	205
<i>Omonov Baxtiyor Uktamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish	208
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna</i>	
Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari	212
<i>Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslilik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati	216
<i>Dusmetova Maksuda Matnazarovna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning illustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari	221
<i>Egamberdiyeva Madina Sharif qizi</i>	
Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication	224
<i>Fayziyeva Parvina</i>	
Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi	227
<i>Islomjon Xoljigitovich Mirzakulov</i>	
Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi	235
<i>Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba</i>	
Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlarini	238
<i>Kasimova Xulkar Atabayevna</i>	

Spheres of Language Use.....	243
Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi.....	246
Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari.....	251
N. Jurayev	
Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil	255
Nargiza Ergasheva	
Talabalarning dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli	259
Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi	
Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar)	264
Otabekova Nargiza Avazbek qizi	
O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi.....	269
Rasulova Munajat Akmaljonovna	
Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi.....	273
Safarov Abbos Abdurasul o'g'li	
Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori.....	278
Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati.....	282
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna	
Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish	285
Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna	
Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ...	289
Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich	
Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish	293
Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi	
Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.....	296
Xolmurodov Shuxrat Okboyevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit	300
Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi	
Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari	303
Xusenova Sadoqat Botirovna	
Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка: адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции.....	308
Джалилова Феруза Намазовна	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты.....	312
Имамова Хурият Эргаш кизи	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	317
Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович	
Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов	319
Рахимходжаева В. С.	
Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета	325
Татьяна Викторовна Половинкина	
Анализ разработки женских коллекций с использованием стилистических и конструктивных особенностей ретро-моды	329
Абдурахманова Н., Рахматуллаева У. С.	
Использование современных образовательных технологий в начальной школе как средство развития познавательной активности учащихся	333
Фаилова Гулчехра Ахмедовна	
Nyuman (Newman) xatolar tahlili modelining geometrik isbotlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	337
Davletov Davronbek Egamberganovich	
"Informatika" fani mavzularini taksonomik yondashuv asosida o'qitish	343
Axrarov Baxtiyor Sagdullayevich	
O'qituvchi faoliyatida pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash metodikasi.....	347
Xomidjonov Abrorjon Olimjon o'g'li	
Rus-o'zbek tarjimashunosligining zamonaviy tendensiyalari.....	351
Kudratov Kamoljon Islomovich	
Kompyuterga qaramlikning o'smirlarga ta'siri va uning psixologik oqibatlari.....	356
Kushakova Nargiza Islambayevna, Ergasheva Sarvinoz Shavqiddin qizi	

Musiqaaning neyropsixologik rivojlanish va ta'lim jarayonidagi ahamiyati	360
Xikmatova Shohida Xikmatovna	
Innovatsion yondashuv asosida inklyuziv ta'lim o'quvchilarining yozma nutqini rivojlantirish	364
Alimardanova Sitora Ikrom qizi	
Comparative and Conceptological Trends in Linguoculturology	367
Ablakulov Ilkhom	
Boshlang'ich ta'limda kreativ ta'lim muhitini rivojlantirish asosida o'quvchilarning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish	370
Abdullayeva Uljalg'as	
Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda sun'iy intellektdan foydalanish usullari.....	373
Aglamova Shahzoda Sobirovna	
Bokschi qizlar texnik harakatlarining kinematik ko'rsatkichlar asosida takomillashtirish metodikasi	378
Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li	
O'quv jarayonida formativ baholashning evolyutsion-xronologik tahlili	383
Davidova Dilnoza Tadjibayevna	
Oliy ta'limda "Smart Education" texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi	388
Dilrabo Amriddinova, Abdulxalilova Surayyo Ahad qizi	
Zamonaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini baholash kompetensiyalarini rivojlantirishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	392
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	396
Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarini sport marketologi faoliyatiga tayyorlashning zarurati	402
Samatov Javlonbek Abdukayumovich	
O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida strategik boshqaruvni takomillashtirish.....	406
Saydullayeva Nargis	
Integrating Literary Texts Into Early Foreign Language Education: A Mixed-Methods Investigation of Lexical, Cognitive, and Affective Outcomes in Primary Classrooms.....	410
Shukurova Zamira Shodiyevna	
Fizika fanini o'qitishda formativ baholash asosida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning metodik modeli.....	416
Sobirov Avazbek Anvarovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kichik motorikasini rivojlantirishda o'yinning ahamiyati va individual yondashuv	421
Norboyeva Laylo Sapar qizi	
Психологические особенности проявления творческих способностей у подростков, воспитывающихся в бикарьерных семьях.....	425
Ишбобоева Гулбарчин Рустамовна	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini vizual materiallar vositasida o'rgatishni takomillashtirish.....	433
Olimova Shahlo Bahodir qizi, Inomova Mahliyo Yusuf qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutqiy kompetensiyani rivojlantirish metodikasining hozirgi holati va muammolari.....	439
Diyoraxon To'htanazarova Zokir qizi	
Turkiy xalqlarning an'anaviy sport o'yinlariga yil fasllaridagi o'zgarishlarning ta'siri.....	443
Qodirova Xalimaxon Nurmuhammad qizi	
Нововведения в шкале стоимости элементов и коэффициентах компонентов программы ISU на 2026 год	447
Федорова Светлана Вячеславовна	
Ingliz tilidagi conjunctionlarning grammatik tasnifi va sintaktik vazifalari hamda ESP darslarida ularni o'rgatishning kommunikativ va kontekstual usullari	451
Mahammadiyeva Mashxura Maxmur qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lisoniy tahlil ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy metodikasi	456
Yo'ldashova Dilso'z Umar qizi	
Voleybolchilarning sakrovchanlik ko'nikmalarini shakllantirishda harakatli o'yinlarning ahamiyati.....	461
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Effectiveness of Personalized Studying via Artificial Intelligence in Teaching English as a Second Language to Non-Native Speakers	465
Irzakulova Raykhon	
Texnologik ta'limda mustaqil ta'limni rivojlantirish yo'llari	469
Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li, Jonuzoqova Charos Ziyodulla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda zamonaviy o'yin vositalarining aqliy va ruhiy rivojlanishga ta'siri.....	474
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagog kadrlar salohiyatini boshqarishning zamonaviy yondashuvlari tahlili	479
Mamatqulova Shohsanam Dilshodovna	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini mustaqil ta'limni tashkil qilishga o'rgatishning pedagogik asoslari	485
<i>Xamdorov Usmon Ergashevich</i>	
Boshlang'ich ta'limda ona tili darslarini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil qilish masalasi	490
<i>Adizova Nodira Baxtiyorovna, Ibotova Shahnoza Shuxrat qizi</i>	
Malaka oshirish tizimida sifat menejmenti: "sun'iy intellekt" va "boshqaruv mexanizmi" tushunchalarining ierarxik bog'liqligi.....	494
<i>Allanazarova Maftuna Qobul qizi</i>	
"Uglevodorodlar" bo'limini o'qitishni axborot kommunikatsion texnologiyalar vositasida takomillashtirish metodikasi (umumiy o'rta ta'lim maktablari 10-sinflar o'quvchilari misolida)	498
<i>Babajanova Nilufar Pirnafas qizi</i>	
Axborot texnologiyalari vositasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari.....	506
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni aralash ta'lim texnologiyalaridan foydalanishga tayyorlashning pedagogik xususiyatlari va tarkibiy komponentlari	510
<i>Kabirova Zarifa Muqaddamovna</i>	
Maktabgacha ta'limda qoraqalpoq ertaklari orqali bolalar tilini rivojlantirishning kognitiv asoslari	516
<i>Matjanova Gulzada Annabayevna</i>	
Issiq sharoitiga marafonchilar va futbolchilarning fiziologik moslashuvi xususiyatlari	520
<i>Nurbayev Baxtiyor Shirinovich</i>	
Xorijlik talabalarining tinglab tushinishdagi qiyinchiliklarini metakognitiv strategiyalar orqali bartaraf etish ..	524
<i>Odiljonova Nilufarxon Avduvahob qizi</i>	
O'qituvchilarda kasbiy o'snish va psixologik stress holatlarini keltirib chiqaruvchi psixologik-pedagogik omillar	528
<i>Usmonov Salaxdin Alikulovich, Ortiqova Malika Odiljon qizi, Xolbekova Dinora Faxriddin qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning amaldagi holati va metodik muammolari	533
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli texnologiyalar va ularning imkoniyatlari	538
<i>Xujaniyozova G. S.</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy onglik darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari (oilaviy muhit misolida)	543
<i>Yakubov Odiljon Tolibjon o'g'li</i>	
Raqamli texnologiyalar davrida o'zbek tilining qo'llanilish istiqbollari	549
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Обучение образованию и употреблению форм числа имён существительных в школьном курсе русского языка	553
<i>Идиева Гульмира Изомовна</i>	
Yosh sportchilarda biokimyoviy ko'rsatkichlarning funksional tayyorgarlikka ta'siri.....	556
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Lingvistik kompetensiya: nazariy asoslari va mazmuni	566
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Jismoniy tarbiya tizimida sport o'yinlarining o'rni ahamiyati	569
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Delinkvent xulq-atvorning psixologik va ijtimoiy omillari, prevensiyasi va intervensiya usullari.....	572
<i>Xolmurotova Shoxista Mirzaliyevna</i>	
Matematika fanini o'qitishda raqamli texnologiyalar va dasturiy ta'minotlarning o'rni	577
<i>Sobirova Dinora Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga ijtimoiy moslashuvchanligini rivojlantirish	583
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
O'smirlarning kitobxonlik madaniyatini yuksaltirishda oila-maktab hamkorligining ijtimoiy-pedagogik mexanizmlari.....	587
<i>Xudoyberdiyeva Marhabo Abduqahhorovna</i>	
Bridging Jadid Reformism and 21 st -Century Pedagogy: The Structural Framework of Abdulla Avloni's Educational Legacy	591
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Yengil atletikada ko'p yillik sport mashg'ulotlarini boshqarishning tashkiliy-metodik asoslari.....	595
<i>Hakimova Mushtariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalari talabalari intellektual salohiyatini rivojlantirishda pedagogik artistizmning didaktik imkoniyatlarini takomillashtirish	599
<i>Karriboyeva Lobarxon Fayzulla qizi</i>	
Chidamlilik tushunchasi, chidamlilikning turlari, ko'rsatkichlari va uni rivojlantirish metodlari	603
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
X, Y va Z avlodiga mansub ayollarda qadriyatlar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	607
<i>Feruza Abduraxmonova</i>	
Musiqa terminlarini izohli lug'atlarda berishning zamonaviy ilmiy-amaliy asoslari.....	612
<i>Abdialimova Maxfuza Safarboy qizi</i>	
Ta'lim muhiti, pedagoglar malakasi va o'quv dasturlarini baholash	617
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	

The Role of Interactive Technologies in Developing the Cognitive Activities of Future Foreign Language Teachers	621
Shukurov Uktam Bakhodirovich	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilar ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining empirik xususiyatlari.....	625
Ikmattulayev G'ayrat Zokirovich	
Oliy ta'lim muassasalarining bo'lajak o'qituvchilarini ijtimoiy pedagogik faoliyatga kasbiy metodik tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	632
Ali Tursatov	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak ijtimoiy ish xodimlarida sanogen refleksiyaning rivojlantirish modeli	636
Ismailov Murodulla Kaxramonovich	
Rang konseptlarini o'qitishga oid xalqaro tadqiqotlar tahlili: ilmiy bo'shliqlar va metodologik istiqbollari	643
Arabova Gulnura Yuzboy qizi	
Sun'iy intellektning inson tafakkur jarayonlariga psixologik ta'siri.....	648
Usmonov Sherzod Axmadjonovich, Raxmonov Sa'natjon Baxtiyorovich	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	651
Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi	
Raqamli kompetensiyalar tizimi va talaba mustaqilligining pedagogik-psixologik ko'rsatkichlari	656
Qahramonova Xumora Qahramonovna	
Oliy ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish mexanizmlari	661
Ochilova Gulnoza Odilovna	
O'zlashtirish psixologiyasining rivojlanish bosqichlari: psixometrik yondashuvdan raqamli ta'lim muhitigacha	665
Mo'minxo'jayeva Zuhra Alimjon qizi	
GeoGebra yordamida ko'pyoqlilarni o'qitish metodikasi.....	672
Pirlepsov Umrbek Baxtiyor o'g'li	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichidagi dzyudochilarning umumiy jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish usullari	675
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy integratsiya va tibbiy korreksiyalash istiqbollari	678
Jurayeva Mushtariy Muxaydinovna	
Oila hamkorligida koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash	684
Atamirzayeva Zebunniso Baxtiyor qizi	
Bulutli texnologiyalar va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni	689
Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Yuldasheva Gulsanam Odiljon qizi	
O'zbek tilida axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga oid neologizmlarning shakllanishi va qo'llanish xususiyatlari.....	692
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlari..	695
Abdurazzoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Forming Emotional Intelligence of Primary School Students Through Extracurricular Activities	700
Yusupova Diloromxon	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida talaba qizlarining gipodinamiyaga qarshi jismoniy tayyorgarligini oshirishda aerobik fitnes uslubiyati.....	704
Ziyatov Muhammad Namazovich	
Using Innovative Educational Technologies in Organizing Laboratory Classes in Zoology	708
Saidova Dilnavoz Bakturdiyevna	
Konnotativ mohiyatli o'quv materiallarini samarali o'zlashtirish usullari.....	713
Xoshimova Dilnoza Rixsiboyevna	
Boks mashg'ulotlarida harakat ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik asoslari.....	716
Rustamova Zuhro Sanjar qizi	
Individual yondashuv asosida ko'zi ojiz o'quvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasi	721
Abdullayev Oybek Alisher o'g'li	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining o'quv-bilish kompetentligini kredit-modul ta'limi asosida shakllantirish metodikasini takomillashtirish	728
Sharipov Abror Anvar o'g'li	
Diqqat yetishmovchiligi va giperaktivlik sindromi rivojlanish tarixida "minimal miya disfunktsiyasi" tushunchasi.....	731
Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida fikr tarbiyasi va uning boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari.....	734
Abduraxmonova Munira	
Kreativ yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tadqiqotchilik kompetensiyalarini baholash va tashxislash metodikasi	739
Feruza Raxmatova	

KREATIV YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QITUVCHILARINING TADQIQOTCHILIK KOMPETENSIYALARINI BAHOLASH VA TASHXISLASH METODIKASI

Feruza Raxmatova

Jizzax davlat pedagogika universiteti
Pedagogika kafedrasi mudiri, professor

Annotatsiya: Maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tadqiqotchilik kompetensiyalarini baholash va tashxislash metodikasi o'rganiladi. Tadqiqot asosida tadqiqotchilik kompetensiyasining motivatsion, kognitiv va texnologik komponentlari nazariy jihatdan asoslab beriladi. Maqolada pedagogik tajriba-sinov jarayonida 10 ta tashxislash vositasi (test, topshiriq, savolnoma, anketa) ishlab chiqilgan va ularning didaktik imkoniyatlari yaqqol ko'rsatiladi. Tadqiqot natijasi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tadqiqotchilik kompetensiyasi shakllanganlik darajasini aniqlashning to'rt donasini (nostandart fikrlash, doimiy izlanish, yaratuvchanlik, professional o'z-o'zini rivojlantirish) belgiladi. Maqolada kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari, o'yin texnologiyalarining roli, nazorat va o'z-o'zini boshqarish mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari oliy ta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini modernizatsiyalashda va baholash vositalarini ishlab chiqishda amaliy qiymat kasb etadi.

Kalit so'zlar: tadqiqotchilik kompetensiyalari, baholash metodikasi, tashxislash vositalari, motivatsion komponent, kognitiv komponent, texnologik komponent, kreativ yondashuv, o'yin texnologiyalari, pedagogik eksperiment, didaktik imkoniyatlar.

Abstract: The article examines the methodology for assessing and diagnosing the research competencies of prospective primary school teachers. Based on the research, the motivational, cognitive, and technological components of research competence are theoretically substantiated. During the pedagogical experiment, 10 diagnostic tools (tests, tasks, questionnaires, and surveys) were developed, and their didactic potential is clearly demonstrated. The research results identified four dimensions for determining the level of research competence formation among prospective primary school teachers: non-standard thinking, continuous inquiry, creativity, and professional self-development. The article analyzes the didactic potential of the creative approach, the role of game technologies, and the mechanisms of control and self-management. The research findings have practical significance for modernizing the educational process and developing assessment tools in higher education institutions.

Key words: research competencies, assessment methodology, diagnostic tools, motivational component, cognitive component, technological component, creative approach, game technologies, pedagogical experiment, didactic potential.

Аннотация: В статье рассматривается методика оценки и диагностики исследовательских компетенций будущих учителей начальных классов. На основе исследования теоретически обоснованы мотивационный, когнитивный и технологический компоненты исследовательской компетентности. В процессе педагогической опытно-экспериментальной работы были разработаны 10 диагностических средств (тесты, задания, опросники и анкеты), а также наглядно продемонстрированы их дидактические возможности. Результаты исследования позволили определить четыре направления оценки уровня сформированности исследовательской компетентности у будущих учителей начальных классов: нестандартное мышление, постоянный поиск, креативность и профессиональное саморазвитие. В статье анализируются дидактические возможности креативного подхода, роль игровых технологий, а также механизмы контроля и самоуправления. Результаты исследования имеют практическое значение для модернизации образовательного процесса и разработки средств оценивания в высших образовательных учреждениях.

Ключевые слова: исследовательские компетенции, методика оценивания, диагностические средства, мотивационный компонент, когнитивный компонент, технологический компонент, креативный подход, игровые технологии, педагогический эксперимент, дидактические возможности.

KIRISH

Bo'lajak o'qituvchilarning ilmiy tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishda kreativ yondashuv kasbiy ta'lim tizimining muhim strategiyalaridan biridir. Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tizimli tayyorlash uchun qo'llanilayotgan didaktik vositalar ilmiy izlanish ko'nikmalarini shakllantirish va talabalarning nostandart fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Milliy ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tadqiqotchilik vazifalarini hal qilish qobiliyatini rivojlantirish zamonaviy ta'lim paradigmasining asosiy talablaridan biridir. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 29-dekabr kuni Oliy Majlisga Murojaatnomasida ta'kidlanganidek, "yoshlarni zamonaviy bilim va tajribalar, milliy va umumbashariy qadriyatlar asosida mustaqil va mantiqiy fikrlaydigan insonlar etib voyaga yetkazamiz". Shuning uchun bo'lajak o'qituvchilarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini baholash va tashxislashning mazmun va shakllari aniqlanishi zarur.

Bunga muvofiq, kreativ yondashuv asosida tuzilgan baholash metodikasi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tayyorgarlik darajasini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. Bo'lajak o'qituvchilarning ilmiy ma'lumotlarini tarixiy va ijtimoiy jihatdan o'ziga xos jarayonlarini rivojlantirish usullari ilmiy faoliyatda qo'llanilishi lozim. Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tayyorlash tizimining mazmuni pedagogik jihatdan asoslangan, mantiqiy jihatdan ishlab chiqilgan va o'quv-me'yoriy hujjatlarida o'rganiladigan material va manbalar to'g'risida ilmiy ma'lumotlarni o'z ichiga olishi kerak.

Xalqaro tajribada keng qo'llanilayotgan action research, lesson study, reflective practice kabi metodlardan tashqari, tadqiqotchilik faoliyatini tashxislash va baholash usullarining ishlab chiqilishi ham muhim masala hisoblanadi. Tadqiqotchilik kompetensiyasini o'lchash va baholashning to'g'ri metodikasi talabalarning ilmiy tafakkurini o'z vaqtida nazorat qilish va tuzatish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak o'qituvchilarning tadqiqotchilik kompetensiyalarini shakllantirish va baholash masalasi normativ-huquqiy, xorijiy va mahalliy ilmiy manbalarda turli jihatlaridan yoritilgan. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida oliy ta'lim muassasalari zimmasiga talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga tayyorlash vazifasi yuklatilgan [2]. Bu talab Prezident Murojaatnomasida ilgari surilgan mustaqil va mantiqiy fikrlaydigan yosh avlodni tarbiyalash g'oyasi bilan uzviy bog'liq [1] va tadqiqotchilik kompetensiyasini kasbiy tayyorgarlikning majburiy tarkibiy qismi sifatida belgilaydi.

J. Kresvell ilmiy tadqiqotni rejalashtirish, o'tkazish va baholashning yaxlit metodologiyasini ishlab chiqib, miqdoriy va sifat yondashuvlarining o'zaro to'ldiruvchi xarakterini asoslaydi [3]. Uning yondashuvi mazkur tadqiqotda tashxislash vositalarini loyihalashda metodologik tayanch bo'lib xizmat qildi.

J. Hetti ta'lim samaradorligini oshirishda o'qituvchining o'z faoliyatini ko'rindigan, o'lchanadigan va tahlil qilinadigan holga keltirishi hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini empirik dalillar asosida ko'rsatadi [5] - bu qarash tadqiqotchilik kompetensiyasini baholashda refleksiya va o'z-o'zini nazorat mexanizmlarining zarurligini tasdiqlaydi. M. Fullan esa pedagogik o'zgarishlarni turli darajalarda boshqarish nazariyasini ilgari surib, innovatsiyaning muvaffaqiyati o'qituvchining shaxsiy tayyorgarligi bilan bog'liqligini asoslaydi [4].

Xalqaro tashkilotlar hujjatlarida kompetensiyaviy yondashuv keng yoritilgan. T. Berns va V. Shadoyan-Gersing XXI asr kompetensiyalari tuzilmasida tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish va izlanish ko'nikmalarini ustuvor sifatida belgilaydilar [6].

UNESCO va OECD hisobotlarida esa o'qituvchi tayyorgarligi sifatini baholashning xalqaro ko'rsatkichlari va tendensiyalari tahlil qilingan [7; 8]. Ushbu manbalar tadqiqotchilik kompetensiyasini baholash mezonlarini xalqaro talablar bilan uyg'unlashtirish imkonini berdi.

R.A. Mavlonova boshlang'ich ta'limga innovatsion yondashuvlarni joriy etish masalalarini tadqiq qilib, o'qituvchining yangilikka moyilligi kasbiy kompetentlikning tarkibiy qismi ekanligini ko'rsatadi [9].

B.X. Rahimov ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot ishlarini tashkil etishning tashkiliy-metodik asoslarini ishlab chiqqan [10].

M.R. Qodirova talabalarning ijodiy o'z-o'zini rivojlantirishi mezonlari va mexanizmlarini asoslab, o'z-o'zini rivojlantirishni tadqiqotchilik faoliyatining oliy bosqichi sifatida talqin qiladi [11] - bu qarash mazkur maqolada belgilangan to'rtinchi daraja mazmuni bilan bevosita uyg'unlashadi.

Sh. Sharipov kasbiy ijodkorlikning rivojlanish bosqichlari va shakllantirish modelini taklif etgan [12], X.A. To'raqulov esa ijod va tafakkur o'rtasidagi bog'liqlikni psixologik-pedagogik jihatdan tahlil qilgan [13]; ularning natijalari kreativ yondashuvning psixologik asoslarini tushunishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tadqiqotchilik kompetensiyalarini baholashning mazmun va shakllarini aniqlashtirish maqsadida olib borilgan. Tadqiqot jarayonida quyidagi tadqiqot metodlari qo'llanildi:

1. **Psixologik-pedagogik tadqiqotlar tahlili** - tadqiqotchilik kompetensiyasining komponentlari, mezonlari va ko'rsatkichlarini aniqlash.
2. **Pedagogik tajriba-sinov muloqoti** - taklif etilgan tashxislash vositalarini sinovdan o'tkazish va tuzatish.
3. **Talabalarning mustaqil ishlarini tahlil qilish** - tadqiqotchilik faoliyati mahsullarini baholash.
4. **Statistik tahlil** - muvaffaqiyatlilik koeffitsiyentini hisoblash va natijalarni muqoyasa qilish.
5. **Taqlid etuvchi eksperiment** - tashxislash vositalarining samaradorligini tekshirish.

Tadqiqot to'rt bosqichda amalga oshirildi:

1. **Nazariy-analitik bosqich** - tadqiqotchilik kompetensiyasining tuzilmasi, komponentlari va mezonlari belgilab beriladi.
2. **Tashxislash vositalarini ishlab chiqish bosqichi** - 10 ta tashxislash vositasi (test, topshiriq, savolnoma, anketa, o'quv-kasbiy topshiriqlar) ishlab chiqildi.
3. **Tajriba-sinov bosqichi** - taklif etilgan vositalarni birinchi va to'rtinchi kurs talabalarida sinovdan o'tkazish.
4. **Analitik-oqibat bosqichi** - natijalarni tahlil qilish, xulosa chiqarish va taklif qilish.

Tashxislash vositalari

Tadqiqotda quyidagi 10 ta tashxislash vositasi ishlatildi:

1. **Topshiriq turi (1- va 2-vosita)** - tadqiqotchilik faoliyatiga munosabati va tushunchaviy bilimni aniqlash.
2. **Savolnoma (3- va 4-vosita)** - tadqiqotchilik kompetensiyalarining kasbiy ahamiyatini tushunish darajasi.
3. **Anketa (5-vosita)** - tadqiqotchilik faoliyatiga tayyorlik darajasini aniqlash.
4. **Test topshiriqlari (6- va 7-vosita)** - tadqiqotchilik ko'nikmalarining kognitiv asosini baholash.
5. **Texnologik komponent xaritasi (8-vosita)** - shakllanganlik darajasini baholash.
6. **O'quv-kasbiy topshiriqlar (9- va 10-vosita)** - turli murakkablik darajasidagi topshiriqlar.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijasiga ko'ra, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tadqiqotchilik kompetensiyasi quyidagi uchta asosiy komponentdan iborat:

1. **Motivatsion komponent** - tadqiqotchilik kompetensiyasiga ijobiy munosabat, ilmiy faoliyat uchun intrinsik motivatsiya, ehtiyoj va qiziqish.
2. **Kognitiv komponent** - tadqiqotchilik faoliyatining sohasiga oid bilimlar, tushunchalar, ilmiy qonuniyatlar, metodologik bilimlar.
3. **Texnologik komponent** - tadqiqotchilik xarakteridagi o'quv-kasbiy topshiriqlarni bajarishda asosiy ko'nikmalarining mustaqil va samarali namoyon bo'lishi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tadqiqotchilik kompetensiyasi shakllanganligining mezonlari:

Motivatsion komponent uchun mezonlar:

1. Tadqiqotchilik kompetensiyasining kasbiy ahamiyatini anglash darajasi.
2. Ilmiy faoliyatga munosabatning ijobiy va faol xarakteri.
3. Tadqiqotchilik ko'nikmalarini o'zlashtirish va qo'llashga ehtiyoj va istagi.

Kognitiv komponent uchun mezonlar:

1. Tadqiqotchilik faoliyati haqida tushunchalarning sifati va to'liqligi.
2. Asosiy tadqiqotchilik ko'nikmalarining mohiyatini to'g'ri tushunish.
3. Tadqiqotchilik jarayonining turli bosqichlarini bilish va tahlil etish.

Texnologik komponent uchun mezonlar:

1. Tadqiqotchilik xarakteridagi o'quv-kasbiy topshiriqlarni mustaqil va samarali bajarish qobiliyati.
2. Tadqiqot muammosini tahlil qilish va hal qilish usullarini bilish va tatbiq etish.
3. Tadqiqot natijalari haqida xabardor etish va ilmiy hisobot tuzish qobiliyati.

Tadqiqotchilik kompetensiyasi shakllanganlik darajalari

Tadqiqot asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tadqiqotchilik kompetensiyasi shakllanganligining to'rt darajasi belgilab berildi:

1. **Nostandart fikrlash darajasi** - talabalar tadqiqotchilik faoliyatini tan oladi va nazariy jihatdan biladi, lekin mustaqil ijroga kirishmaydi, o'qituvchi rahbarligiga ehtiyoj sezuvchilar.
2. **Doimiy izlanish darajasi** - talabalar asosiy tadqiqotchilik ko'nikmalarini o'zlashtira boshlaydigan va o'qituvchi rahbarligida ularni to'g'ri qo'llay oladiganlar.
3. **Yaratuvchanlik darajasi** - tadqiqotchilik faoliyatini mustaqil amalga oshira oladiganlar, muammolarning o'z yechimini topa oladiganlar.
4. **Professional o'z-o'zini rivojlantirish darajasi** - oliy sifatda tadqiqotchilik faoliyatini olib boruvchilar, yangi usul va metodlarni izlaydigan va tatbiq etadigan talabalar.

O'quv-kasbiy topshiriqlarni baholash uchun quyidagi ballik tizim ishlab chiqildi:

1. **Empirik murakkablik darajasidagi topshiriq** - 5 ball (tushunchalarni ta'rif qilish, misollar keltirish).
2. **Reproduktiv murakkablik darajasidagi topshiriq** - 10 ball (masalani hal qilish, qonuniyatni qo'llash).
3. **Produktiv murakkablik darajasidagi topshiriq** - 15 ball (muammoni hal qilish, yangi yo'llar topish, o'z fikrini asoslash).

Ballik tizimida tajriba-sinov davomida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tadqiqotchilik kompetensiyasi texnologik komponenti doirasidagi muvaffaqiyatlilik koeffitsiyenti hisoblandi. Bu bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilari tomonidan berilgan topshiriqlarning to'g'riligini tekshirish mezoniy tavsifi bo'lib hisoblanadi.

Kreativ yondashuvning didaktik imkoniyatlari

Kreativ yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tadqiqotchilik kompetensiyalarini rivojlantirishda muammoli ta'lim, loyihaviy izlanish va interfaol metodlar orqali nostandart fikrlash qobiliyati va innovatsion g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish jarayonlarini kuchaytiradi. Bu yondashuvning asosiy didaktik imkoniyatlari:

1. Nostandart yechimlarni topishga qodir pedagog faoliyatini rag'batlantirish va ularni doimiy qilish.
2. Ta'limni gumanitarlashtirish va insonparvarlashtirish, ya'ni talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olish.
3. Talabalarning mustaqil ishlarining rolini sezilarli darajada ko'paytirishni ta'minlash va ularning avtonomiyasini rivojlantirish.
4. Talabalar orasida hamkorlikni, guruhda ishlashni va guruhlar o'rtasida tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish.

Ishlab chiqilgan tashxislash vositalari bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tadqiqotchilik kompetensiyasi shakllanganlik darajasini oliy ta'lim muassasalarining barcha bosqichlarida aniqlashga imkon beradi. Vositalarning eng muhim xususiyatlari:

1. **Soddalik va amaliylik** - vositalar o'qituvchilar tomonidan osongina qo'llanilishi mumkin.
2. **Sifat va miqdoriy baholash imkoni** - natijalarni raqamli va sifatli jihatdan tahlil etish mumkin.
3. **O'z vaqtida tuzatish imkoni** - o'rganish jarayonida birgalikda o'zgartirishlar kiritish.
4. **Chuqurlashtirishni ta'minlash** - baholash natijalari asosida ta'lim jarayonini mustahkamlash.

O'yin texnologiyalari bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kognitiv tadqiqotdan ilmiy tadqiqotga tabiiy o'tishini ta'minlaydi. O'yin tadqiqot faoliyatining tuzilishi va funksional aloqalarini qayta tiklashga imkon beradi hamda ta'lim muhitini real pedagogik sharoitlarga yaqinlashtiradi.

A.A. Verbitskiyning ta'kidlashicha, bunday o'tish o'yin texnologiyalarida eng maqbul tarzda ta'minlangan. Bu quyidagi xususiyatlar tufayli sodir bo'ladi: birinchidan, o'yin tadqiqot faoliyatining tuzilishi va funksional aloqalarini qayta tiklashga imkon beradi; ikkinchidan, o'yin ta'lim jarayoni muhitini ishlab chiqilayotgan faoliyatning real sharoitlariga yaqinlashishini ta'minlaydi, bu esa bo'lajak tadqiqotchilarning shaxsiy faolligini, kognitiv motivatsiyadan tadqiqotga o'tishni ta'minlaydi.

Bo'lajak o'qituvchilarning tadqiqotchilik faoliyatiga tayyorgarligining samaradorligi ko'p jihatdan nazoratning miqdori, sifati, to'liqligi va xolisligiga bog'liq. Nazorat quyidagi funksiyalarni bajaradi:

- 1. Tashxis fikr-mulohaza (o'qituvchi nazorati)** - o'qituvchi talabalarning tadqiqot faoliyatini kuzatib, ijobiy va salbiy tomonlarni ko'rsatadi.
- 2. Ichki fikr-mulohaza (o'quvchining o'zini-o'zi boshqarishi)** - talabalar o'z ishlarini tahlil qilib, xatolarni o'zi topa oladi.
- 3. Ma'lumot olish va jarayonni tuzatish** - nazorat ma'lumotlari asosida o'qituvchi va talabalar birgalikda o'zgartirishlar kiritadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotning asosiy xulosalarini quyidagicha umumlashtirish mumkin: bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tadqiqotchilik kompetensiyasi motivatsion, kognitiv va texnologik komponentlardan iborat integral tushuncha sifatida qaralishi kerak. Bu komponentlarni shakllantirish oliy ta'lim muassasalarining asosiy pedagogik vazifalaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotchilik kompetensiyasi shakllanganlik darajasini aniqlashning tashxislash vositalari to'rtta darajali (nostandart fikrlash, doimiy izlanish, yaratuvchanlik, professional o'z-o'zini rivojlantirish) baholash mexanizmini o'z ichiga olishi kerak.

Kreativ yondashuv asosida tuzilgan didaktik vositalar bo'lajak o'qituvchilarning nostandart fikrlash, tahlil qilish va innovatsion g'oyalarni amaliyotga tatbiq etish qobiliyatlarini rivojlantirishda samaralidir. O'yin texnologiyalari kognitiv tadqiqotdan ilmiy tadqiqotga o'tishning eng maqbul usuli bo'lib, talabalarning intrinsik motivatsiyasini oshiradi va real pedagogik vazifalarga yaqinlashtiradi. Pedagogika oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tadqiqotchilik kompetensiyalarini baholash va rivojlantirishning mazmun-shakllari hamda metodikalari amaliyotga bevosita kiritilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 07.01.2021-yildagi "2020-yil 29-dekabrda Oliy Majlisga Murojaatnomasida bayon etilgan takliflar va xulosalardan kelib chiqadigan vazifalar to'g'risida"gi 681-IV-son1 qarori.
2. O'zbekiston Respublikasining 23.09.2020-yildagi "Ta'lim to'g'risida"gi O'RQ-637-son2 Qonuni.
3. Creswell, J. Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research (5th ed.). Pearson Education. 2018-y.
4. Fullan, M. Joanna Frieman (ed.). Leadership and Change: The Multilevel Perspective. Corwin Press. 2020-y.
5. Hattie, J. Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning. Routledge. 2015-y.
6. Burns, T., & Shadoian-Gersing, V. Competencies for the 21st Century. OECD Publishing. 2010-y.
7. UNESCO. Global Education Monitoring Report. UNESCO Publishing, Paris. 2022-y.
8. OECD. Education at a Glance 2021: OECD Indicators. OECD Publishing. 2021-y.
9. Mavlonova, R.A. Boshlang'ich ta'limda innovatsiya. JDPU nashriyoti, Jizzax. 2018-y.
10. Raximov, B.X. Ta'lim va tarbiya muassasalarida ilmiy-tadqiqot ishlarini tashkil etish. Ilmiy nashr. 2015-y.
11. Qodirova, M.R. Talabalarning ijodiy o'z-o'zini rivojlantirishning mezonlari va ta'lim mexanizmlari. Pedagogika fanlari doktori dissertatsiyasi. 2018-y.
12. Sharipov, Sh. Kasbiy ijodkorlikning rivojlanish bosqichlari va shakllantirish modeli. Ilmiy jurnal, 2015-y. 3(8), 45–52.
13. To'raqulov, X.A. Ijod va tafakkur: psixologik-pedagogik tadqiqot. Fan nashriyoti, Toshkent. 2019-y.

1 <https://lex.uz/docs/-5280079>

2 <https://lex.uz/docs/-5013007>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.